

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Förskolans femtontimmarsverksamhet

- En enkätstudie av pedagoger och vårdnadshavare

Emma Jansson & Sandra Ozols

LAU390

Handledare: Jan Lindström

Examinator: Michael Walls

Rapportnummer: HT11-2450-01

Abstrakt

Titel: Förskolans femtontimmarsverksamhet

- En enkätstudie bland pedagoger och vårdnadshavare

Författare: Sandra Ozols, Emma Jansson

Termin och år: HT 2011

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Jan Lindström

Examinator:

Rapportnummer:

Nyckelord: Förskola, föräldrar, pedagoger, Femtontimmars verksamhet

Sammanfattning

I vår studie undersöks villkoren för Femtontimmarsbarnens förskolegång, då barn till arbetslösa och föräldralediga endast får vistas på förskolan femton timmar i veckan. Vi vill ta reda på hur föräldrarna och förskolans personal förhåller sig till denna bestämmelse. Vårt syfte med att göra denna studie låg i att vi uppmärksammat att det pågår en het debatt kring ämnet och att det på nätet florerar namninsamlingar mot bestämmelsen. Därför ville vi undersöka vad för tankar pedagoger och vårdnadshavare har, är det överlag positiva eller negativa tankar om regeln? För att utföra studien valde vi att göra en kvantitativ undersökning där vi skickade ut enkäter till vårdnadshavare och pedagoger. Svaren från enkätundersökningen är sammanställt i diagram tillsammans med vad pedagoger och vårdnadshavare sagt i de mer öppna frågorna i enkäten. Av våra viktigaste resultat framgår att pedagogerna anser att de har ett omsorgsuppdrag och att de arbetar för att skapa en trygghet för de barn som endast vistas hos dem 15 timmar i veckan. De ser även att de har ett socialt uppdrag och att detta är någonting som Femtontimmarsbarnen missar. Vårdnadshavarna ser förskolan som en avlastningsplats men även en plats där barnen utvecklas språkligt och socialt. Något som upplevs problematiskt med regeln utifrån enkätsvaren är att dagen kan kännas ostrukturerad enligt pedagogerna och positivt för verksamhetens del kan vara att pedagogerna får tider på dagen när det är färre barn och därmed chans till mer planering och barnfri tid. Utav våra resultat kan man se att reglerna behöver ses över då många är missnöjda över tidsförläggning och anser att det påverkar barnens utveckling på olika sätt, dels att de missar viktiga moment som förekommer i förskolan.

Förord

Idén till denna undersökning uppkom först och främst med anledning av den debatt som florerar på nätet angående Femtontimmarsregeln. Vi blev snabbt väldigt nyfikna på vad regeln kommer betyda för oss i vårt framtida yrke och förstod att det var någonting vi kommer bli tvungna att hantera. Därför blev det intressant för oss att genomföra en undersökning om vad pedagoger och föräldrar anser om denna bestämmelse och på så sätt få en uppfattning om vad den i framtiden kommer betyda för oss i vårt arbete.

Vi vill här också passa på att tacka vår handledare Jan Lindström för allt stöd och alla kommentarer som hjälpte oss i vårt fortsatta skrivande, samt alla föräldrar och pedagoger som deltog i vår enkätundersökning.

Tack!

Innehåll

1. Inledning.....	6
1.1 Bakgrund.....	6
1.2 Syfte och frågeställning.....	6
2. Metod.....	6
2.1 Kvantitativ studie.....	7
2.2 Material.....	7
2.3 Val av metod.....	7
2.4 Val av målgrupp för enkätundersökning.....	7
2.5 Enkäter.....	8
2.6 Genomförande.....	8
2.7 Analysmetod.....	9
2.8 Tillförlitlighet	9
2.9 Etiska överväganden.....	10
2.10 Studiens begränsning.....	10
3. Författarna.....	10
4. Teoretisk anknytning	11
4.1 Bronfenbrenners utvecklingsekologiska modell.....	11
4.2 Sociokulturellt perspektiv.....	11
5. Litteraturgenomgång	12
5.1 Femtontimmarsregeln.....	12
5.2 Förskolans funktion ur ett historiskt perspektiv.....	12
5.3 Förskolans funktion och uppdrag	14
5.4 Förskolans inverkan för barns utveckling och lärande.....	15
6. Sammanfattning teori och litteratur.....	16
7. Resultat	18
7.1 Enkät till pedagoger.....	18
7.2 Enkät till vårdnadshavare.....	22
7.3 Sammanfattning Resultat.....	25
8. Diskussion.....	27
8.1 Resultatanalys och diskussion	27
8.1.1 Förskolans funktion och betydelse.....	27
8.1.2 Förläggning av vistelsetiden och timantal.....	29

8.1.3 Reglernas påverkan och konsekvenser.....	30
8.2 Metoddiskussion.....	31
9. Slutsats.....	32
10. Didaktiskt ställningstagande.....	33
11. Vidare forskning.....	34
12. Referenser.....	35

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Debatten kring förskolans Femtontimmarsverksamhet är het och alltför komplex för att dela in i svart och vitt. Barn till föräldralediga (hemma med ett yngre syskon) eller arbetslösa har enligt skollagen rätt att ha sina barn kortare tid i verksamheten. Skollagen säger att ”Barn, vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga enligt föräldraledighetslagen (1995:584) för vård av annat barn, ska från och med ett års ålder erbjudas förskola under minst tre timmar per dag eller 15 timmar i veckan” (skolverket 6§). Som blivande lärare är detta någonting vi kommer att möta ute i verksamheten och nyfikenheten över hur pedagoger och föräldrar ser till systemet har gjort att vi valt att göra en undersökning inom området. Vi ska i den här undersökningen fördjupa oss i barn som endast får vistas på förskolan 15 timmar i veckan och se om detta påverkar deras utveckling negativt eller positivt. Som blivande lärare måste vi också kunna förhålla oss till den nya reviderade läroplanen. Barns lärande står nu i fokus och många av de förtydliganden som tas upp i planen handlar om kommunikation. Hur lägger pedagogerna upp dagen för att alla ska få samma förutsättningar?

I debatten har vi upplevt att åsikterna kretsar kring att förskolans roll är att erbjuda föräldrarna barnomsorg, medan vi anser att förskolan i första hand är till för barnen, inte föräldrarna. Vi kommer i undersökning utgå från tidigare forskares syn på vad förskolan betytt för barns utveckling samt en historisk bakgrund om vem förskolan kom till för från början, detta kommer att presenteras under rubriken litteraturgenomgång. Här presenteras en bild av vad som fram tills nu sagts om barns koppling till förskolan. Nedan följer också vårt syfte samt frågeställningar och hur vi gick till väga när vi genomförde vår undersökning.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med vår uppsats är att undersöka villkoren för femtontimmarsbarnen samt studera hur föräldrarna och förskolans pedagoger förhåller sig till och anser om dessa bestämmelser, där barn till arbetslösa och barn till föräldralediga (hemma med syskon) endast får vistas på förskolan 15 timmar i veckan.

- Hur upplever pedagogerna sitt uppdrag i relation till femtontimmarsbarnen?
- Hur ser vårdnadshavarna på förskolans uppdrag och sitt barns förskolegång i förhållande till reglerna?
- Vad är och kan vara positivt respektive problematiskt för barnens utveckling och för verksamheten med Femtontimmarsregeln?

2. Metod

Här kommer vi att beskriva vår kvantitativa studie med enkät som metod samt hur vi gått till väga innan, under och efter vi samlat in vårt resultat. Vi redogör för vårt urval och hur vi förhållit oss till de etiska forskningsprinciperna samt en diskussion om huruvida

undersökningsmetoden och studien är tillförlitlig med hjälp av begreppen generaliserbarhet, reliabilitet och validitet.

2.1 Kvantitativ studie

Vid enkät som redskap för en undersökning faller den kvantitativa metoden sig ganska naturligt. Kvantitativa metoden fokuserar på kvantifierbar data vars syfte är att ”finna mönster och lagbundenheter som antas gälla generellt” (Stukat 2005 s. 31). Resultaten av kvantitativa undersökningar ska kunna generaliseras. En nackdel med kvantitativa studier är att det är svårt att få djupare in på respondenternas tankar och resonemang (Stukat 2005).

2.2 Material

Vi har förutom en enkätundersökning genomfört litteraturstudier kring tidigare forskning samt läst relevanta styrdokument. Att finna relevant forskning och litteratur som direkt handlar om femtontimmarsregeln och barnen har enligt oss varit svår. Vi har därför koncentrerat oss på att läsa litteratur som knyter an till förskolan och dess betydelse för barns utveckling. Vi har även tittat på politiska beslut och vänt oss till skolverket för de lagar, läroplaner och regler som styr förskolans verksamhet.

2.3 Val av metod

Vi har valt att göra kvantitativ undersökning med hjälp av enkäter av kvalitativt slag. Vi valde mellan att göra intervjuer och enkäter som metod. Valet blev enkäter då vi inte ville begränsa oss till ett par enstaka verksamheter utan försöka fånga ett mer generellt mönster och på grund av den begränsade tid som tio veckor är, tog vi beslutet att en enkätundersökning gav oss möjlighet att nå ut till så många som möjligt under den perioden. Kvale (1997) skriver att undersökningar via frågeformulär ha en stor fördel då den ger möjlighet att besvaras av många personer på kort tid och på så sätt ge ett bättre underlag för analys och generaliseringar. Stukat (2005) skriver att eftersom svaren från en enkätundersökning kommer från en större grupp ger det större möjlighet att generalisera resultatet än vid en begränsad intervjuundersökning.

Vi är medvetna om de nackdelar som finns i enkätundersökning. Exempelvis är bortfall större än vid intervjuer och om engagemang från informanter och respondenter saknas finns risk för icke utförliga svar (Stukat 2005). Vi är även medvetna om att man vid enkätundersökning inte kan vara säker på att frågorna uppfattas korrekt då man inte har möjlighet att klargöra dem för respondenterna vid oklarheter eller ställa ytterligare följdfrågor som man kan vid en intervjuundersökning. Trots detta tyckte vi att fördelarna med enkäter övervägde nackdelarna och den begränsade tiden för studien blev en avgörande faktor för vårt val av datainsamling.

2.4 Val av målgrupp för enkätundersökning

Det är viktigt att känna till hur urvalet av undersökningsgrupp har gått till för att bedöma studiens tillförlitlighet och annat som kan påverka resultatet (Stukat 2005). Trost (1996) beskriver ett strategiskt urval där människor som är intressanta för studien väljs ut med syfte att förstå, hitta mönster och beskriva enskilda fall. Eftersom vår studie syftar till att studera

pedagoger och vårdnadshavares uppfattning av förskolans Femtontimmarsverksamhet passade Trost strategiska urval oss.

Enkäter har samlats in från sex olika förskolor i samma stadsdel i Göteborgs kommun. Vårt val av område grundar sig i en för oss enkelhet, vi har sedan tidigare en relation till stadsdelen samt till ett par förskolechefer i området genom vår verksamhetsförlagda utbildning. Detta hoppades vi skulle bidra till en ökad motivation att besvara enkätfrågorna. .

2.5 Enkäter

Vi har skickat ut två enkätundersökningar. En som riktar sig till föräldrar med barn som innefattar Femtontimmarsregeln (se bilaga B) och en till pedagoger som är verksamma inom förskolan (se bilaga A). Enkätens första sida består av ett Missiv där vi beskriver vilka vi som gör undersökningen är och vad enkäten avser undersöka. Detta skriver Ejlertsson (1996) är viktigt för att motivera respondenterna att svara på enkäten. Trost (2001) menar också att detta förenklar för respondenterna då de kan gå tillbaka och läsa om undersökningen och dess syfte. Esaiasson (1996) skriver att när enkäten formuleras är det viktigt att hålla sig till vissa regler. Det är viktigt att frågorna är tydliga och språket anpassat efter dem som avses svara. Frågornas längd menar Trost (1996) också vara viktigt att tänka på. Är frågorna för långa kan de upplevas förvirrande och otydliga vilket kan bidra till ett otydligt svar ifrån respondenten.

Våra enkäter är uppbyggda av strukturerade frågor med fasta svarsalternativ samt ostrukturerade frågor där informanterna har möjlighet att motivera och beskriva deras svar. När strukturerade frågor ställs är det viktigt att enkätskrivaren har kunskap om vad den frågar om för att få ett rättvist resultat (Esaiasson 1996). Stukát (2005) framhåller att strukturerade frågor gärna får ha följdfrågor eller öppna svarsalternativ där respondenterna kan kommentera och motivera deras svar. Trost (1996) varnar för ostrukturerade frågor då de vid otydlighet från respondent kan leda till högre bortfall men också att öppna frågor kan vara mycket tidskrävande att sammanställa.

När enkäten är färdig bör den kritiskt granskas (Stukát 2005). Innan enkäterna skickades ut till den verkliga målgruppen visades enkäten upp och testades av andra lärarstudenter samt lokala lärarutbildare. I de e-post meddelande som skickades ut till förskolecheferna ombads dessa också läsa igenom frågorna och skicka en kommentar om huruvida de upplevde de relevanta för studiens syfte och målgruppen. Efter konstruktiv kritik förtydligades vissa frågor. I enkäten till pedagogerna har vi valt att använda just ordet pedagog oavsett om det är en förskollärare eller barnskötare som besvarar frågan.

2.6 Genomförande

Då vi sedan tidigare har en relation till området och ett par förskolechefer däri så kontaktade vi dessa. Förskolecheferna som kontaktades var chef för två förskolor var och det föll sig därför naturligt att vi valde de förskolorna. Vi började med att kontakta förskolechefer i det valda undersökningsområdet. I den första kontakten så presenterade vi oss och informerade vad vår studie gällde. Vid positiv respons skickades enkäterna med tillhörande missiv ut till förskolecheferna vilka sedan förmedlade dessa vidare till förskolans pedagoger. Vi bad

förskolecheferna endast skicka ut så många enkäter som det fanns personal och inte kopiera upp flera och lägga på en plats där dem inte syns för att underlätta insamlingen och eventuellt bortfall.

Genom förskolecheferna fick vi också veta hur många Femtontimmarsbarn de hade på respektive avdelning. Till en början förmedlades enkäterna till föräldrarna via pedagogerna och ombads lämna den inom tre dagar. När vi märkte att vi inte fick in tillräckligt med enkäter valde vi att åka till de 6 förskolorna som ingick i vår undersökningsgrupp för att lämna ut enkäterna och informera föräldrarna på plats. De flesta föräldrar som vi mötte valde att svara på enkäten direkt på plats medan andra tog med sig den hem och ombads sedan lämna den till en pedagog på förskolan inom ett par dagar. På plats i förskolan samlade vi även in pedagogernas enkäter.

Sammanlagt skickades 52 enkäter ut. 22 stycken till pedagoger jämt fördelat på de sex förskolorna och 30 stycken till de samtliga vårdnadshavare vars barn rör Femtontimmars regeln. Totalt fick vi in 20 svar från pedagoger och 26 föräldrar, svarsprocenten blev sammanlagt 88 %. För diskussion av bortfall se metoddiskussion.

2.7 Analyismetod

Efter att vi samlat in enkäterna delade vi in dessa i två grupper, föräldrarna och pedagogerna. Svaren har sedan jämförts och bearbetats för att finna lik- och olikheter, samt kategorisera föräldrarnas respektive pedagogernas svar. De kvantitativa frågorna sammanställdes i ett diagram för att åskådliggöra resultaten. På en del av enkätfrågorna bad vi respondenterna motivera eller kommentera sina svar. Detta ser vi som en kvalitativ del av vår undersökning. Efter att vi läst igenom enkäterna sammanställde och kategoriserade vi svaren i grupper som vi tyckte passade för just de svaren. Eftersom vissa svar passade in under flera kategorier så kan samma persons svar återkomma i olika kategorier. En del av de kvalitativa svaren har även använts som citat i vår resultatdel. Genom att sammanställa och systematisera frågorna på detta sätt kunde vi läsa alla svar i en följd vilket vi upplevde lättare gav en helhet och överblick.

2.8 Tillförlitlighet

Stukat (2005) skriver om de tre centrala begrepp för att avgöra om undersökningsmetoden och studien är tillförlitlig. Dessa är generaliserbarhet, reliabilitet och validitet. Generaliserbarhet ställer frågan om resultatet kan generaliseras eller om det bara gäller för den grupp som undersökts (Stukat, 2005). Vår enkätundersökning skickades ut till 30 stycken vårdnadshavare och 22 stycken pedagoger och vi fick totalt tillbaka 26 från vårdnadshavarna och 20 stycken från pedagoger. Vi ser bortfallet som slumpmässigt eftersom att vi inte finner något mönster i deltagandet. Eftersom vi i vår undersökning begränsat oss till vald stadsdel och kommun kan vi bara uttala oss utifrån de svaren som vi fått från de som deltagit i undersökningen. Vi kan alltså inte svara för hela yrkesgruppen eller alla vårdnadshavare berörda av Femtontimmarsregeln utan bara om vårdnadshavarna och pedagogerna i vår valda stadsdel.

Reliabilitet rör tillförlitlighet, det vill säga mätnoggrannhet och validitet handlar om vi mäter det vi anser mäta (Stukát, 2005). För att öka studiens reliabilitet och validitet genomfördes en teststudie av enkäterna innan de skickades ut till den verkliga målgruppen för att pröva huruvida frågorna var tydliga och relevanta för studiens syfte. Testundersökningen gav oss konstruktiv kritik vilket hjälpte oss att förtydliga frågor som ansågs otydliga. Vi är däremot medvetna om att reliabiliteten skulle ökas om vi hade kombinerat metoden med intervju. Eftersom att vi inte heller vet hur eller när enkäterna besvarats av pedagogerna kan vi inte heller vara säkra på att de inte låtit sina svar påverka varandra.

2.9 Etiska överväganden

När vi genomfört vår enkätundersökning så har vi tagit hänsyn till vetenskapsrådets fyra etiska principer (Stukát, 2005). Till enkäterna skrev vi en medföljande informationsblad, Missiv, där vi berättade bakgrunden till vår undersökning och informationen som kom ut i enkäterna skulle användas till. Enkäterna var helt frivillig och anonym. Genom detta informationsblad är informationskravet uppfyllt. Eftersom vårdnadshavarna och pedagogerna själva fick välja om de ville delta eller inte i undersökningen är även samtyckeskravet uppfyllt. I de resultat som presenteras i denna uppsats är vår bedömning att det inte går att identifiera enskilda informanter eller respondenter. Inte heller har vi sorterat upp förskolorna för sig utan sett till en övergripande helhet i resultatet. Därmed anser vi att svaren behandlats konfidentiellt och konfidentialitetskravet är uppfyllt. Enligt nyttjandekravet får de uppgifter vi samlat in endast användas för forskningsändamål vilket vi är medvetna om. (Stukát, 2005)

2.10 Studiens begränsning

Femtontimmarsverksamheten som ämne är stort och mycket omdebatterat. Vi har i denna studie valt att fokusera på pedagogerna och vårdnadshavarna till femtontimmarsbarnen. Vi har inte gjort någon skillnad på huruvida vårdnadshavarna är föräldralediga eller arbetslösa. Vi har alltså inte valt att studera samtliga vårdnadshavare till barnen på förskolorna. Vad vårdnadshavarna till heltidsbarnen anser om deltidsverksamhetens påverkan på deras barn vet vi alltså inte.

3. Författarna

Vi har valt att inrikta oss på några författare och forskare, vi tänkte presentera de forskare som ni kommer möta i texten nedan så ni får en liten kort bakgrund och bild av vilka dem är.

Jens Qvortrup har skrivit en bok som heter *Barn halva priset* (1994) och är en bok som ser på barndom ur ett nytt och provocerande perspektiv. I vår undersökning har vi endast valt att koncentrera oss på ett avsnitt i boken som handlar om tillsyn för mindre barn. Då boken kom ut år 1994 så har vi ett extra kritiskt förhållningssätt till innehållet i boken.

Med tanke på den nya reviderade läroplanen vill vi även ta en titt bak i backspegeln och se på *de yngre barnens läroplanshistoria* (2004) som är skriven av Ann-Christine Vallberg Roth.

4. Teoretisk anknytning

Vi börjar med en teoretisk anknytning för att få en övergripande bild över förskolans betydelse och funktion ur forskningssynpunkt. Därefter går vi under kommande litteraturredel noggrannare in på ämnet för att sätta in det i ett närmare sammanhang.

4.1 Bronfenbrenners utvecklingsekologiska modell

Bronfenbrenner har tagit fram en utvecklingsekologisk modell där Gunn Imsen (2006) beskriver att han menar på att det finns många olika saker som påverkar ett barns utveckling. Han har utvecklat en modell för barns utveckling där hemmet, förskola, nära släktingar ingår i de han kallar barnets mikronivå. Detta är saker som är i barnens nära miljö och direkt påverkar deras utveckling, sen finns det även saker som indirekt påverkar barnens utveckling och det kan vara politiska beslut som befinner sig på makronivå (Imsen 2006) Femtontimmars regel är en bestämmelse som gjorts på makronivå, alltså ett beslut som Bronfenbrenner menar påverkar barnet indirekt i dess utveckling. Han säger att ”ordningar och bestämmelser på makronivå berör vartenda barn på mikronivå och samspelet där” (Imsen 2006:76)

Femtontimmarsregel är en bestämmelse som är upp till varje kommun att lägga upp hur den väljer att fördela de 15 timmarna över veckans 5 dagar. Imsen (2006) beskriver hur lokala variationer kan förekomma vad de gäller barnens möjligheter och förutsättningar när barn och ungdomspolitiken överlåtits till kommunerna. Här ser man hur makronivå samspelar med det som påverkar barnet utifrån en mikronivå. Då den stadsdel som barnet bor i är en del av mikronivån. Alltså påverkar beslutet mer eller mindre barnets närmiljö.

Enligt Imsen (2006) beskriver Bronfenbrenner hur barn inte endast hör hemma till en miljö utan barn pendlar ständigt mellan olika miljöer och de tillhör olika platser. I dessa olika miljöer menar han att man ”inte bara studera barnet i förhållande till de olika miljöerna, utan också studera miljöerna i förhållande till varandra” (Imsen 2006:74) Alltså att nivåerna är beroende av varandra.

Mesonivån är en nivå som är mellan mikronivå och makronivå och där studeras samspelet på de övriga nivåerna. ”att analysera på mesonivå är att studera hur det som händer i en situation påverkar det som händer i en annan situation och hur förändringar i en miljö leder till förändringar i en annan” (Imsen 2006:75) exempelvis när kanske barnets vårdnadshavare blir arbetslös och barnet helt plötsligt endast får vistas på förskolan i 15 timmar istället för 40 timmar.

4.2 Sociokulturellt perspektiv

Precis som Bronfenbrenner hade även Vygotskij en tanke om att den miljö där barnet växer upp har en påverkan på barnets utveckling och att människan integreras i den kontext hon ingår i (Claesson 2007). Vygotskij menar att kunskap först är något som uppstår ur ett samspel mellan människor och därefter blir en del av individen (Säljö 2000). Förskolan är en omgivning som är en av de kontexter där barnet påverkas och integreras i. En av Vygotskijs viktigaste tankar är att allt tänkande och utveckling hos individen har sin utgångspunkt i

social aktivitet. Förskolan kan vara en viktig plats där barnet kan komma i kontakt med andra barn och vuxna och lära i samspelet med dessa. Det är i samspelet med någon mer kunnig som under vägledning kan ta barnet till nästa utvecklingsnivå. Barnet kan först saker med hjälp av en vuxen och därefter på egen hand, detta kallas den närmaste utvecklingszonen (Själjö 2000).

Vygotskij hade enligt Imsen (2006) en syn på vad leken betydde för barnets mentala utveckling. Han sammankopplar lek med glädje och menar att leken är tillfredställande för barnet där barnet använder leken som ett substitut för annan behovstillfredsställelse, att barnet låtsas, alltså skapar en ”imaginär” situation. I leken frigör sig barnet från sin omgivning och tar själv kontrollen över sin egen lekvärld som han själv skapar.

5. Litteraturgenomgång

Här kommer vi visa på tidigare forskning och vad som sägs om förskolans funktion ur ett historiskt perspektiv och även redovisa vad forskare säger om förskolans inverkan på barns utveckling och lärande.

5.1 Femtontimmarsregeln

Alla barn har rätt att gå i förskolan men det finns vissa allmänna bestämmelser angående vistelsetiden. I skollagen under paragraf 6 står de i erbjudande av förskola att ”Barn, vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga enligt föräldraledighetslagen (1995:584) för vård av annat barn, ska från och med ett års ålder erbjudas förskola under minst tre timmar per dag eller 15 timmar i veckan.” (skollag:2010:800). Kommunerna själva bestämmer hur de väljer att lägga upp timmarna och Göteborgs stad har en bestämmelse om föräldraledighet i samband med syskons födelse så läggs vistelsetiden till antingen tre timmar per dag alternativt 15 timmar per vecka. Barn vars vårdnadshavare är arbetslös blir vistelsetiden tre alternativt fem timmar dag. Eller 15 alternativt 25 timmar per vecka (Göteborgs stad, stadskansliet).

5.2 Förskolans funktion ur ett historiskt perspektiv

För att komma åt vad förskolan betyder för barnens utveckling idag behöver vi ta en kort titt bakåt i tiden och se till var allt började. På 1800-talet hade vi något som kan summeras som en läroplan där guds tankar var i centrum. Här skulle lärarinnorna vara gudfruktig, älska barn, vara kunnig och hemmastadd i alla ämnen, ändamålet med småbarnskolan var omvårdnad och passande uppfostran (Vallberg Roth 2002). Lärarinnan var någon som genom en kristlig uppfostran skulle ge barnen omvårdnad samt stimulera barnen att utvecklas fysisk och intellektuellt. Vallberg Roth (2002) beskriver att dessa småbarnsskolor utformades främst som en plats för barn till fattiga ensamstående mödrar som var tvungna att arbeta. Även Qvortrup (1994) beskriver att ur historisk synvinkel så är kvinnors inträde på arbetsmarknaden det verkliga skälet till förskolors utbredning. I dag finns det en motsättning för vem förskolan är till för. I skolverkets information om allmän förskola beskrivs förskolans funktion med dubbelt syfte. Skolverket skriver att förskolan dels finns till för att möjliggöra föräldrars arbete och studier men också för att bidra till goda uppväxtvillkor genom att erbjuda barn en

pedagogisk gruppverksamhet. Skolverket skriver vidare att barns tillgång till förskola är viktigt och att det är det första steget i utbildningssystemet (skolverket 2003).

En ny läroplansperiod börjar i slutet av 1800-talet, hemmet och hembygdens läroplan, som innebar en förändring av pedagogens roll från lärarinna till ledarinna, till en person som skulle leda, vårda och utveckla barnet, dock skulle hon inte ersätta modern på något sätt. Nu dominerade den fröbelförankrade pedagogiken i barnträdgården. Fröbelpedagogikens tankar var att det var viktigt att barnet själv fick pröva sig fram och utforska. Den svenska förskolepedagogiken utformades av kvinnor som var influerade av manliga teoretiker. Ändamålet med barnträdgårdarna blev att den hemarbetande husmodern behövde avlastning varje dag från barnen samtidigt som barnen behövde en pedagogisk miljö för att främja deras utveckling, barnantalet skulle vara cirka 30 stycken vilket var mycket färre än vad småbarnskolan hade. Förskoleverksamheten hade nu ett socialt syfte och barnets sju första levnadsår ansågs vara de viktigaste i barnets liv och barnträdgården var en skolförberedande verksamhet. Men samtidigt ville man betona att barnträdgården skulle efterlikna ett hem, inte en skola, man ville skapa en undervisning nära vardagslivet och förbereda barnen på framtida uppgifter i exempelvis hushållet (Vallberg Roth 2002).

I mitten av 1900-talet inträder den tredje läroplansperiod, där man kan se att i slutet av denna period sker en successiv revidering som är ett första steg till den läroplan vi ser idag. I inledningen av denna period så hade var barnträdgårdens tankar fortfarande centrala men successivt så minskade detta inflytande och efter barnstugeutredningen och vågen av kommunalisering så var det socialstyrelsens tankar som blev centrala i styrdokumentet för barnstugorna. Verksamheten skulle anpassas till individens utvecklingsgång och med hjälp av vetenskap skulle man skapa intuitioner som utgick från individens behov (Vallbergh Roth 2002). I och med detta förändrades pedagogiken från att betona ledarinnan till att ha fokus på lärarlaget och det var inte längre endast kvinnor som arbetade inom området. För att tillfredsställa barnets individuella utvecklingsnivå så hade man aktivitetsstationer där barnen själva kunde ta del av material. Men eftersom demokrati var en grundvärdering så ifrågasattes detta ur ett jämlikhetsperspektiv. Exempelvis så kunde kanske inte resurssvaga barn ta för sig och utnyttja den fria formen lika bra som självständiga barn. En viktig förändring som skedde under denna period var att husliga sysslor ingick inte längre i utbildningen. Omsorgsinnehåll såsom påklädning och måltider var mer i centrum och man ville uppfostra barnen till att bli mer självständiga (Vallbergh Roth 2002).

Synen på förskolan som förberedande för skolan dominerade och barnstugeverksamheten skulle bygga på samma pedagogiska grundsyn. Målet med förskolan var att barnen skulle utvecklas socialt och skapa en positiv anpassning av barnet till samhället medan skolan mer skulle vara en kunskapsförmedlare.

Vid slutet av 1980-talet inträder den fjärde och senaste perioden. Här ligger internationella bestämmelser till grund för läroplanerna. Varje barn ska ha en egen utvecklingsplan och rollen som förmedlarpedagog övergick nu till en pedagog som skulle vara mer som en handledare. Förskola blir nu ett övergripande begrepp för det som tidigare kallades barnhem eller barnomsorg. Förskolan föreslås nu bli en egen skolförberedande form. Vår tids budord är det livslånga

lärandet. Mer tydligare mål kan utläsas i läroplanerna som rör språk, matematik och naturvetenskap. Jämfört med tidigare så har man nu en förändrad barnsyn där barn ses som aktiva och kompetenta. Läroplanen ser mer till att mer ansvar läggs på barnet att i "samspel med sin omgivning utveckla kunskap och ta ansvar för sitt livslånga lärande (Vallberg Roth 2002:160). 2009 kom ett förslag till revidering angående om att målen ska ha sin utgångspunkt i aktuell forskning, man ville också förstärka det pedagogiska arbetet. Målen i läroplanen är mål att sträva mot, en önskad inriktning på förskolan arbete (Vallberg Roth 2002).

5.3 Förskolans funktion och uppdrag

Idag ses inte föräldraskapet lika självklart tillhöra vårdnadshavarna utan har i ökad grad överlagts till anställda i institutioner. Detta menar Gars (2002) är en av orsakerna till att föräldrarna ser förskolan som en expertis med legitimerad kompetens för uppgiften.

Jens Qvortrup (1994) talar om hur vi har gått från en förskola som förr la tonvikt vid att lära barnen disciplin och gott uppförande till en förskola som inriktar sig på inläring och utveckling. Qvortrup (1994) menar dock vidare att det handlar inte endast om att barnen ska gå på förskola för att utvecklas utan föräldrars yrkesarbete har en mer avgörande roll än något annat för antalet inskrivna barn. Ett exempel från en konflikt i Danmark år 1991 då en kommun av sparskäl ville sända hem barn till arbetslösa föräldrar, han menar då att allt tal om inläring och utveckling är borta, och att det nu endast handlar om ekonomisk tanke och förvaringstanke. Han menar vidare att man kan tycka att kommunen visat på vad den verkliga inställningen till förskolan är (Qvortrup 1994).

Meningen med förskolan menar Qvortrup (1994) ligger till stor del i att barn inte ska vara ett hinder för att föräldrar ska kunna utöva sitt yrkesarbete. Qvortrup (1994) försöker belysa fördelar och nackdelar med att barn vistas på förskolan och han menar på att svenska undersökningar då inte kunde peka på om det var bättre eller sämre för barnens utveckling att dagligen vistas på förskolan eller i hemmet. Himmelstrand skrivit boken *Att följa sitt hjärta – i jantelagens Sverige* (2007) har en syn om att förskolan inte är idealistisk för yngre barn. Han pratar om praktiska problem där barngrupperna blivit större har även olycksfallen ökat. Himmelstrand menar att svensk förskola inte alls är bäst i världen. Inte heller främjas vare sig utveckling eller hälsa bättre i förskolan än i hemmet. Framför allt inte för barn under tre års ålder. Även om de enligt Qvortrup (1994) fanns relevant forskning i om förskolan har en positiv eller negativ inverkan på barns utveckling så har han delvis en annan syn på förskolan än vad Himmelstrand (2007) beskriver. Qvortrup (1994) poängterar han att på förskolan får barnen tillträde till kvalificerad personal som ser vad som är viktigt för barns utveckling samt att förskolan är en plats som kan främja barnens senare skolutveckling

Läroplanen för förskolan (1998) säger att barnen ska "möta vuxna som varje dag ser barnens möjligheter och som engagerar sig i samspelet med både det enskilda barnet och barngruppen" (Lpfö 98, s27). Kihlbom, Lidholt och Niss (2009) ifrågasätter förskolläraernas förmåga att uppfylla sitt uppdrag utifrån dagens förutsättningar. Kihlbom, Lidholt och Niss (2009) menar att det finns en konflikt mellan kommunernas ekonomi och förskolans kvalitet.

Barngrupperna i förskolan blir idag allt större. Detta innebär för pedagogerna i förskolan ett svårare arbete med läroplanen och för barnen kan detta innebära en saknad av tillit och trygghet på förskolan. Författarna skriver också att den miljön som finns i förskolan idag kan orsaka stress samt psykiska skador för barnen och relaterar till de höga ljudnivåerna som kommer av allt större barngrupper.

5.4 Förskolans inverkan för barns utveckling och lärande

Skollagen (2010:800) slår fast att utbildningen i förskolan syftar till att barn ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns utveckling och lärande samt en livslång lust att lära.

I boken *Att följa sitt hjärta - i jantelagens Sverige* (2007) så presenterar Jonas Himmelstrand två stycken vad han själv kallar myter. Myt 1 är att svensk förskola är bäst i världen. Myt 2 är att förskolan främjar barns hälsa och utveckling bättre än omsorg i hemmet. Förskolan är inte idealistisk för små barn. Himmelstrand jämför förskolan i Sverige med länder som USA och Storbritannien. Länder som enligt honom ofta förtalas i Sverige, men som han menar har en betydligt mer tydlig medvetenhet om de små barnens extra stora känslighet. I dessa länder är kraven på pedagoger per barn högre och högre krav på utbildning hos de som arbetar i förskolan ställs. Himmelstrand tar också upp buller i förskolan som ett allvarligt hälsoproblem och att olycksfallen i förskolorna har ökat med orsaken för stora barngrupper och för lite personal. Himmelstrand skriver att han är övertygad om att föräldrar är bäst för små barn och att om föräldrarna fick avgöra om deras barn skulle gå på förskola eller inte vid 1-3 års ålder så skulle barn må bättre än vad de gör idag. Himmelstrand menar att dessa bör få ekonomiskt stöd från staten som förskolebarnen. Till skillnad från Himmelstrand har Wiklund & Jancke (1998) delvis en annan syn om att förskolan har stor inverkan på barnets lärande. Förskolan ska arbeta för att varje barn ska få möjlighet att känna sig som en tillgång till gruppen genom ett lustfyllt lärande.

Liksom Vygotskijs sociokulturella teori så skriver Ismen (2006) att lärande sker när barnet samspelar med sin sociala omvärld. I förskolan möts barn i liknande åldrar vilket Willams, Sheridan & Pramling Samuelsson (2000) menar kan leda till vänskapsrelationer i vilka de får barnen träna sitt tänkande och utveckla förmågor som att kommunicera, dela med sig och samarbeta. Detta understöds av Rubin (1981) som menar att vänskap mellan barn är viktigt och att relationen barn emellan ger ett utbyte som inte relationen mellan vuxen – barn kan ge. Lek, lärande, utveckling, språk och samspel är vanliga förekommande begrepp i läroplanen för förskolan. Här står det att förskola ska erbjuda en trygg och utmanande miljö och sträva efter att varje barn utvecklar en lust och nyfikenhet att lära och leka. Leken ses som en central del för barnets lärande och utveckling, vilket förskolan medvetet ska ta tillvara på.

Willams, Sheridan & Pramling Samuelsson (2000) skriver att förskolan är en plats där barnen blir utmanade och får möjlighet att utveckla sociala förmågor. Sommer (2005) anser likaså och trycker på barngruppens viktiga funktion där barnet på ett naturligt sätt får träna både sin sociala och kommunikativa kompetens. Sommer (2005) refererar till en svensk undersökning som visat att barn med tidiga kopplingar till ”instruktioner” klarar av sociala situationer

bättre. Förskolan har det vill säga en stor inverkan och betydelsefull roll för barnens sociala utveckling. Detta innefattar också att föräldraskapet i dagens samhälle inte alltid räcker till. I ett samhälle kantat av ideal som det ser ut idag ska föräldrarna samtidigt som de bygger en livsstil och karriär vara goda föräldrar genom att bland annat uppfostra och förbereda sina barn för en individualiserad värld (Gars 2002). En värld som Sommer (2005) menar kräver sociala kompetenser. En av dessa är samvarokompetens som innebär att kunna samspela med andra i vår omgivning och därmed kunna fungera i en social kontext. Barn som växer upp och omges av många omsorgspersoner i deras närmiljö kan utveckla det Sommer kallar flerpersionell förmåga vilket gör dem redo för att även integrera med världen utanför familjen. Sommer nämner också tryggheten som en viktig kompetens för att barnen i deras framtid ska kunna utveckla säker framtid så som exempelvis utbildning.

Imsen (2006) framhåller språket som människans främsta verktyg. Wiklund & Jancke (1998) ser språket som en viktig del i förskolans läroplan eftersom att det är en del av identitetsutvecklingen. De poängterar också vikten av en språkfylld miljö där de använder kommunikation på ett lekfullt sätt och att pedagogernas förhållningssätt måste vara uppmuntrande när barnet tar steget in i den språkliga världen. Detta understöds av Imsen (2006) som beskriver att barnet själv inte kan upptäcka språket utan för att bli medveten om att språket som just ett språk krävs stöd från vuxen, exempelvis genom innehållsrika dialoger. Vallberg Roth (2002) menar att förskolan bör ses som en viktig plats för lärande. Barn utvecklar och lär i den kultur och miljö som den befinner sig i och upplever bekant. Barnets kompetenser utvecklas beroende på vilken miljö de vistas i (Sommer 2000).

6. Sammanfattning teori och litteratur

Förskolans ursprungliga syfte på 1800-talet var att ge barnen omvårdnad och en kristen uppfostran, främst till för fattiga och ensamstående mödrar vilka var tvungna att arbeta. I slutet av 1800-talet kom hemmet och hembygdens läroplan. Här förändrades pedagogens roll och gick från att vara lärarinnan till ledarinna, uppgiften var nu att vårda, leda och utveckla barnen. Förskolan var till för avlastning för modern men också för att barnen skulle få en miljö där deras utveckling kunde främjas och förskolan fick därav även ett socialt syfte. I mitten av 1900-talet fick socialstyrelsen större inflytande över de centrala styrdokumenterna och den enskilda individens utvecklingsgång och behov hamnade mer i centrum. Nu arbetade inte längre bara kvinnor inom området och istället för att betona ledarinnan lades fokus på lärarlaget. Husliga sysslor gavs inte längre fokus utan istället lades vikt på att utveckla barnen till självständiga individer. År 1980 lades internationella bestämmelser grund för läroplanen. Pedagogernas roll sågs nu mer som handledande istället för förmedlande och varje barn ska nu ha en egen utvecklingsplan. Förskolan blev en egen skolform och fokus på det livslånga lärandet. Idag finns det olika tankar i vem förskolan är till för. Dels är förskolan till för föräldrarna som genom denna ska kunna arbeta eller studera men också ska förskolan ge en pedagogisk gruppverksamhet och på så sätt också vara till för barnen, ge dem möjlighet att utmanas och utvecklas kunskapsmässigt och socialt.

Barns utveckling påverkas av många olika faktorer. Bronfenbrenners utvecklingsekologiska modell trycker på miljöns betydelse och inflytande för utveckling vilken betraktas i relation till de sociala samt kulturella sammanhang där individen ingår. Bronfenbrenner delar in modellen i olika nivåer: Mikrosystemet (Närmiljön), Mesosystemet (Relationerna mellan olika närmiljöer), Exosystemet (Formella eller informella situationer i samhället som indirekt eller direkt påverkar) och Makrosystemet (Institutioner på samhällsnivå). Miljön har också en viktig betydelse i det sociokulturella perspektivet. Vygotskij framhåller vikten av integration för utveckling. Vi lär i samspel med andra och utgångspunkten till allt tänkande och utveckling är social aktivitet där leken ses som en central del.

Idag ses inte föräldraskapet lika självklart tillhöra vårdnadshavarna utan har till viss del överlagts till institutioner. Förskolan ses ha en legitimerad kompetens för uppgiften att ta hand om och utveckla barn. Det finns skilda åsikter om huruvida förskolan vars barngrupper idag växer och dess pedagoger minskar anses vara bra eller dåligt för barn.

Femtontimmarsregeln innebär att alla barn har rätt att gå i förskolan, även fast deras vårdnadshavare är hemmavarande med ett nytt syskon eller är arbetslösa. Skollagen säger att vårdnadshavarna minst ska erbjudas tre timmar på dag alternativt 15 timmar per vecka.

7. Resultat

Här kommer den information som vi fått ut av enkäterna i förhållande till vårt syfte. De citat som har redovisats är utan förändrad innebörd.

7.1 Enkät till pedagoger

1. Hur förläggs i huvudsak vistelsetiden för femtontimmarsbarnen på er förskola?

På 4 av de 6 förskolorna hade Femtontimmarsverksamheten förlagts till 3 timmar om dagen/5 dagar i veckan medan de två övriga förskolorna lät vårdnadshavarna vara med och bestämma tidsförläggningen. Valet här stod mellan 2 timmar om dagen/5 dagar i veckan eller 5 timmar om dagen/3 dagar i veckan. I de fall vårdnadshavarna valde att ha barnet på förskolan 5 timmar om dagen/3 dagar i veckan var dagarna förlagda till måndag, tisdag och onsdag.

2. Är den tidsförläggningen bra? Om nej, hur skulle ni vilja förlägga den tiden och varför?

14 av de 20 pedagogerna svarar att de är nöjda över hur vistelsetiden är förlagd i verksamheten. Ett skäl som angavs var:

”Det är en trygghet för barnen. De vet vad som händer”

Av de sex som ansåg att tiden bör förläggas på annat sätt arbetade två i en verksamhet där timmarna fick förläggas av vårdnadshavarna, tre timmar per dag/ 5 timmar per vecka eller 5 timmar om dagen/ 3 timmar per vecka. Motiveringar till att inte vara nöjd handlade om att det var svårt att planera verksamheten mer än någon dag i förväg eftersom de sällan visste barngruppens storlek och det kunde vara svårt att hålla tidsramarna. På frågan hur de skulle vilja förlägga tiden istället svarade två:

”På förmiddagarna. Då har vi styrd aktivitet och tillgång till större personalstyrka.”

”Det vore bra om föräldrarna gör lika och att tiderna är fasta. Ur min synvinkel skulle planeringen av veckan/dagarna bli lättare och det tror jag skulle gynna alla. Om de sedan väljer att komma 3 eller 5 dagar är detsamma. Däremot vet jag att många föräldrar uppskattar att de kan bestämma fritt.”

De 4 som arbetade i en verksamhet där timmarna var förlagda på förmiddagarna alla dagar i veckan såg framför allt nackdelen med den uteblivna fria leken som ofta förläggs på eftermiddagarna.

”För barnets bästa tror jag att det skulle vara bättre att få se heldagar och kunna delta i all verksamhet som sker här. Vi har inte aktivitet och samling hela dagen.”

”Heldagar! Den fria leken som är så viktig går till miste.”

Förmiddagsverksamheten kritiserades av en pedagog som påpekade att hämtningen ofta blev ett stressmoment

”Vi går och äter lunch när våra deltidsbarn ska hem. Ofta hinner vi inte prata med föräldrarna och det blir ett hattigt avslut på dagen för barnet.”

3. Vad anser ni vara det viktigaste att ge femtontimmarsbarnen i er verksamhet? Hur når man dit?

Trygghet, samhörighet och ett möte var det som pedagogerna generellt uppfattade vara det viktigaste att ge de barn som är på förskolan deltid.

”En känsla av trygghet, och att få barnen att uppleva hur det är att vara en tillsammans med flera andra barn och vuxna. De flesta barn som är här 15 timmar är övrig tid hemma med föräldern och eventuellt ett mindre syskon.”

”Jag tycker det är viktigt att se, såklart alla barn, men speciellt uppmärksamma barnen som inte är på förskolan heltid. Visa att dem är en del av gruppen. Bara för att de inte är på förskolan alla dagar i veckan betyder det inte att det inte är deras förskola.”

Följd frågan ”Hur man når dit?” hade ett stort bortfall då bara 5 av 40 pedagoger svarade på frågan. De pedagogerna som svarade nämnde gruppens storlek som ett sätt att skapa gemenskap som en viktig aspekt för att nå barnen. Även det individuella mötet kommenterades.

”Arbeta i mindre grupper för att kunna se alla barnen och hjälpa dem att samarbeta i olika situationer.”

”Utgår ifrån individen. Alla barn är olika och upplever trygghet på olika sätt. Vissa behöver fysisk närvaro medan andra verbal uppmuntran.”

4. Missar femtontimmarsbarnen något som barnen med längre vistelsetid får? Om Ja, ge exempel.

17 stycken pedagoger svarade Ja på frågan om Femtontimmarsbarnen missar något som barn med längre vistelsetid får. Tre stycken svarade nej på frågan. Exempel som gavs från de pedagoger som svarat ja handlade kommentarerna mycket om den fria leken. Pedagogerna beskriver det som att det blir sociala konsekvenser för barnen. En pedagog menar att Femtontimmar barnen på deras avdelning missar mycket av den fria leken inomhus.

”Våra förmiddagar ser ut på så sätt att vi först har planerade aktiviteter i en timme sen är vi ute fram till lunch. Detta gör att våra femtontimmars barn alltid missar den fria leken inomhus, där barnen verkligen får öva konflikthantering och lära sig samsas om olika saker.”

En annan pedagog uttrycker sig om samma sak och skriver att

”De missar den fria leken och allt vad den innebär, konflikthantering och samspel med andra barn.”

En tredje menar att deltidsbarnen i samband med de planerade aktiviteterna ibland missar att de förskolans hela verksamhet.

”Fria leken saknas ibland och därmed den verkliga vardagen på förskolan som också består av fria aktiviteter med oss som pedagoger lite i skymundan som vägledare.”

Den lugna delen av dagen tycks också förbises

”Barnen missar den lugna läsvidan och den fria leken där dagen knyts ihop.”

”Något som påbörjas på morgonen hänger ofta med och bearbetas på eftermiddagen i en friare form”

Det var även flera pedagoger som beskrev att femtontimmarsbarnen missar lunchen och en pedagog förklarar hur viktig lunchen är för barnen.

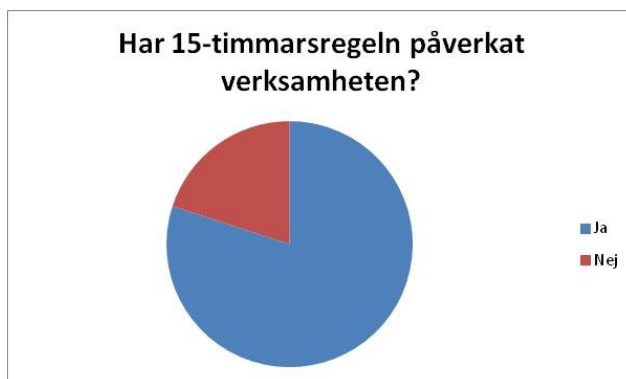
”Lunchen är inte bara en tid då vi äter utan vi samtalar och barnen får chansen att i lugn och ro berätta och tala med sina bordskamrater. Vi övar även att få en positiv inställning till olika maträtter så det är synd att våra tretimmarsbarn missar detta.”

5. Vilka är femtontimmarsreglerna till för anser du?

På frågan om för vem regeln uppkommit var det flera som kommenterade att regeln i sig endast var en politiskt/ekonomisk fråga och att den då varken var till för barnen eller föräldrarna. Andra menar att förskolan och de 15 timmarna vid föräldraledighet blir en avlastning och bra hjälpmedel för föräldrarna som får möjlighet att lägga all fokus och tid på deras nya familjemedlem. Men att själva timantalet inte kändes behovsmässigt anpassat efter barnets behov. En pedagog menar att

”Hade det endast varit en fråga som var till för föräldrarna och barnen (vilket det ju borde vara) så hade barnet erbjudits att behålla sin fulltidstjänst trots föräldraledigheten. Så att de kunde avgöra vad som passade dem.”

6. Har Femtontimmarsregeln påverkat verksamheten? Hur?

På samtliga sex förskolor beskrev pedagoger att de på ett eller annat sätt berörts av regeln. På frågan om Femtontimmarsregeln påverkat verksamheten svarade 16 Ja och 4 Nej. Många pedagoger menar att planeringen får ändras efter hur många Femtontimmar barn de har i verksamheten och flera pedagoger beskriver hur de anpassar verksamheten så att de pedagogiska moment är förlagda då deltidsbarnen är på förskolan. Detta är för att många av pedagogerna vill tillgodose alla barnen, så därför genomförs dessa pedagogiska moment då alla barnen kan vara med, samtidigt påpekar flera av pedagogerna att det inte går att undvika att pedagogiska aktiviteter planeras även på eftermiddagarna.

”Regeln har inte påverkat det dagliga arbetet så mycket, just nu har vi bara två stycken Femtontimmars barn och det enda som ändrats är att vi vill att de ska få vara med på våra planerade pedagogiska aktiviteter, därför har vi förlagt dem till på förmiddan när de är där.”

6.1 . Positiva konsekvenser av reglerna?

En positiv konsekvens som en av pedagogerna ser det är att i dagens läge har de många barn som går nästan nio timmar om dagen på förskolan och på frågan om positiv konsekvens av regeln var att

”Flera här är på förskolan mer än nio timmar per dag och en positiv konsekvens av denna regel är att barnen får både tid med andra barn och med sina föräldrar”

En pedagog beskriver att barngrupperna idag är stora och man har mycket krav på sig som förskolelärare och därför ser hon det som positivt att regeln finns.

”Det underlättar faktiskt väldigt mycket för oss att vissa av barnen bara är på förskolan tre timmar om dagen. För vi har en väldigt stor barngrupp på 20 barn

och fyra av dessa går tre timmar om dagen. Det underlättar vårt arbete med barnen att ha färre barn framåt eftermiddag, då blir det lättare att lägga upp arbetet med barnen och vår barnfria tid.”

6.2 Negativa konsekvenser av reglerna?

Dock hade man tankar om negativa konsekvenser på alla förskolor, angående att barnen missar mycket annat, som förläggs på eftermiddagarna. En pedagog beskriver det som att *”femton timmars-barnen missar den fria leken och allt vad den innebär, konflikthantering och samspel med andra barn.”* Flera av pedagogerna uttrycker att det blir just sociala konsekvenser för barnen.

En pedagog beskriver en negativ konsekvens av regeln hur hon märkt att den påverkar hela gruppen.

”Eftersom att vi har valt att förlägga det styrda pedagogiska arbetet på förmiddagarna blir det väldigt intensivt på förmiddagen och flera barn skulle må bättre av om vi delade upp de mellan förmiddagen och eftermiddag, men då missar ju Femtontimmarsbarn flera moment och fortsättningen på förmiddagens arbete.”

7.2 Enkät till vårdnadshavare

1. Vad betyder förskolan för dig och ditt barn?

Vårdnadshavarnas syn på förskolans uppgift kan delas in i tre stycken generella svar. Förskolan ansågs som ett pedagogiskt komplement och chansen till ett samspel

”Mitt barn får chansen att se och lära av andra människor. Jag jobbar inte så mycket med språklig medvetenhet, musik och matematiskt tänkande hemma. Förskolan kan komplettera med detta så vi gör andra saker tillsammans härhemma.”

”För oss är förskolan ett utmärkt komplement till hemmet men det ska inte vara en ersättning för hemmet/föräldrar.”

”Min dotter språk har förbättras jätte mycket. Jag tror det beror på att hon är tillsammans med andra barn, delvis äldre. Hon härmar och lär sig av dom.”

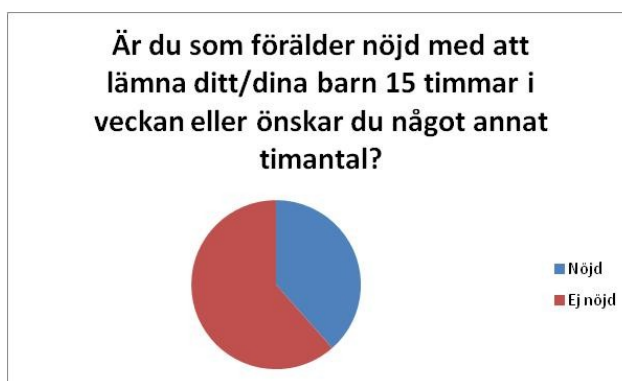
Förskolans funktion för femtontimmarsbarnen kunde också vara en avlastning, både för vårdnadshavare och barn.

”Jag tror att få ett syskon kan bli lite av en chock för vissa barn. Då kan nog förskolan vara skön att få komma till förskolan en stund. Sen tror jag också det är viktigt att det nya syskonet får egen tid med mamman och pappan.”

Ett annat sätt att se på förskolan var ur uppfostringssyfte där förskolan var till stor hjälp för vårdnadshavarna.

”När jag blev mamma blev jag inte direkt en person som vet och kan allt. Jag vill lära mina barn allt jag kan och uppfostra dem till individer med sunda värderingar och jag vill att de ska fungera i olika sammanhang och ha förståelse för andra människor. Jag tycker det är fantastiskt att förskolan kan hjälpa mig med detta.”

Är du som förälder nöjd med att lämna ditt/dina barn 15 timmar i veckan eller önskar du något annat timantal?

På den inledande frågan var det 16 av de 26 föräldrarna som svarade att dem inte var nöjda med de timantal kommunen har bestämt. Medan 10 då var nöjda med det satta timantalet.

2.1 Om du önskar fler timmar, varför?

På följdfrågan till de som svarade nej handlade flera av argumenten om att det ville att deras barn skulle vistas flera timmar på förskolan för barnens bästa. De ansåg att deras barn missade flera moment och en förälder beskriver det som

”Min dotter har inte fått någon riktig lekkamrat, jag tror att hon missar flera tillfällen till att hitta någon att leka med, så därför vill jag att min dotter ska gå på förskolan fler timmar”

Det fanns även en tydlig önskan från vårdnadshavarnas sida att ha barnen fler timmar på förskolan eftersom att tre timmar mer såg som ett stressmoment än nytta.

”Man hinner bara dit, hem och sedan ska man dit och hämta igen. Mitt barn hinner sällan landa däremellan.”

”Det blir mycket fram och tillbaka. Ibland väljer jag att låta mitt barn vara hemma hela dagarna när jag upplever det bara bli stressigt att gå till förskolan”

2. Anser du att fördelningen av timmarna är bra? Om Nej, hur skulle du vilja förlägga den tiden och varför?

8 av de 26 vårdnadshavarna ansåg att fördelningen av timmarna var bra. 18 skulle fördela timmarna annorlunda om de själva fick bestämma. Många vårdnadshavare hade en åsikt i hur fördelningen av de femton timmarna var förlagda på förskolorna. Meningarna var delade. Vissa vårdnadshavare menade att det inte kändes rätt att lämna barnet längre tid på förskolan när de själva är föräldralediga

”Jag tycker personligen det känns bra att inte ha barn på dagis för långa dagar när man ändå är hemma. Vår son på går 3 timmar per dag 5 dagar i veckan.”

Andra menade att de önskade fördela tiden mer utspritt över veckan

”Jag skulle nog välja femtimmardagar, utspritt över veckan. Jag skulle välja de lugnare dagarna på förskolan.”

Åsikterna angående barnens ålder i relation hur de önskade fördela timmarna gick åt olika håll

”När min son var liten hade jag honom fem dagar i veckan tre timmar om dagen. Det tycker jag var jätte bra då, vi fick hela dagarna hemma tillsammans på eftermiddagarna och han fick komma till förskolan och leka med kompisar några timmar om dagen. Nu när min son är äldre så hade jag nog valt färre och längre dagar.”

En vårdnadshavare kommenterade barns olikheter och att timantal och fördelning helt och hållet borde få bestämmas av föräldrarna.

”Erbjud alla barn heltid på dagis och låt sen föräldrarna bestämma vad som är bäst. Alla barn är olika. En del barn trivs på dagis och verksamheten där fungerar bra för dem, medan andra har det bättre hemma.”

3. Upplever ni att de barn som endast får vistas 15 timmar i veckan missar något som barnen med längre vistelsetid får?

16 vårdnadshavare svarade att de upplevde att deras barn som enligt regeln endast får vistas på förskolan 15 timmar i veckan missar något som heltidsbarnen får. Kommentarererna handlade bland annat om att barnen missar chanser till att knyta kompisrelationer. En förälder beskriver en oro över att sonen inte har någon att leka med på eftermiddagarna, att han inte blir hembjuden att leka hemma hos andra eller att han inte vill bjuda hem någon. En konsekvens som många vårdnadshavare reagerar på är den förlorande lunchsituationen då barnen bara går förmiddagar. När heltidsbarnen går på lunch så är det dags för deltidbarnen att gå hem. Vårdnadshavare menar att deras barn har svårt att förstå varför de inte får följa med de andra barnen och äta tillsammans med dem, och att detta resulterar i ett stressmoment för både barn och vårdnadshavare.

”Vid lunchtid när vi ska gå hem är alltid min son jättehungrig och vill såklart stanna kvar och äta med de andra barnen. Det är ofta ett stressmoment både för mig och min son. Jag tror att det skulle vara bättre och att hämtningen skulle gå smidigare om han fick äta lunch på förskolan och sedan gå hem när de andra barnen vilar.”

Andra påpekar att lunchen är en viktig pedagogisk del av vardagen.

”Det får ju öva massa socialt genom att äta lunch ihop”

7.3 Sammanfattning Resultat

Pedagogerna lägger vikt vid att få barnen att känna trygghet och samhörighet när de kommer till förskolan. Vårdnadshavarna ser förskolan som en plats med ett socialt-, pedagogiskt- och omsorgsgivande uppdrag. 15 timmars verksamhet förläggs generellt på förmiddagar vilket var något som majoriteten av pedagogerna tyckte vara positivt då personalstyrkan under denna tid är som störst och det är nu pedagogiska aktiviteter oftast förekommer. De pedagoger som inte upplevde detta som en bra tid för 15 timmarsverksamheten menade att de saknar att ge barnen synen av förskolans helhet när de måste gå hem innan lunch. Barnen missar måltiden och den mer fria eftermiddagen där den viktiga fria leken centraliseras. Vårdnadshavarna var till största delen inte nöjda med de antalen timmar som erbjuds utan önskade fler och om de fick fördela de nuvarande timmarna på egen hand skulle de flesta sprida ut timmarna längre dagar under veckan. Förmiddagsverksamheten upplevdes för många stressande. Både pedagoger och vårdnadshavare anser att deltidbarnen får för lite av

den fira leken med dess sociala aspekt när de bara får vara 15 timmar på förskolan. Bland vårdnadshavarna fanns också en saknad av måltiden. Själva Femtontimmars regeln uppfattas vara ett ekonomiskt beslut och enligt pedagogerna påverkar den verksamheten negativt genom att planeringen försvåras, positivt är bland annat att barnen får tid både i hemmet och på förskolan genom att regeln finns.

8. Diskussion

I detta avsnitt under *resultatanalys och diskussion* analyserar och diskuterar vi resultaten från våra enkäter i förhållande till resultaten från tidigare forskning och litteraturstudie som vi redogjort för i kapitel 4. Redovisningen är strukturerad utifrån vårt syfte och våra frågeställningar och egna tankar behandlas löpande i texten. Avsnittet avslutas med en slutsats där vi konkret återkopplar till vårt syfte och besvarar våra frågeställningar.

Under *metoddiskussion* diskuterar vi metodens för- och nackdelar i förhållande till vår undersökning. Vi avslutar med ett *didaktiskt ställningstagande* och förslag till *vidare forskning*.

8.1 Resultatanalys och diskussion

8.1.1 Förskolans funktion och betydelse

I enkäterna ställdes frågan ”Vad betyder det att få vara på förskolan för dig och ditt barn?” till vårdnadshavare och motsvarande ”Vad anser ni vara det viktigaste att ge femtontimmarsbarnen i er verksamhet? Hur når man dit?” till pedagogerna för att få en uppfattning om förskolans funktion i relation till Femtontimmarsregeln.

Omsorg och uppfostran

Förskolan har sedan långt tillbaka getts en tydlig prägel som en plats för omsorg. I läroplanen för förskolan (1998) står det att ”Verksamheten ska präglas av omsorg om individens välbefinnande och utveckling” (s.3). Omsorg var något som pedagogerna menade vara det viktigaste att ge femtontimmarsbarnen. Pedagogerna framhöll ett möte med varje enskilt barn där trygghet och en samhörighet skapas. En trygghet som Kihlbom, Lidholt och Niss (2009) menar vara en svår uppgift att skapa då förskolans barngrupper idag blir större och större. Kihlbom, Lidholt och Niss skriver om en större saknad av tillit i en miljö, vilket kan orsaka en stress hos barnen. Sommer (2005) pekar på trygghet som en viktig del för barnens utveckling. Några av vårdnadshavarna relaterade också till verksamhetens omsorgsuppdrag där förskolan kan vara en plats där barnen får chans att öva egenskaper och skapa värderingar, men till skillnad från Kihlbom, Lidholt och Niss också en plats för avlastning. En vårdnadshavare beskriver att förskolan kan vara en plats för avkoppling och kontinuitet för barn som fått ett nytt syskon och därmed en förändrad familjesituation i hemmet. Vårdnadshavaren framhåller också att förskolan i detta fall är en tillgång till dem själva som får en stund att lägga extra egen tid på den nyfödda. Qvortrup (1994) skriver att förskolans mening bland annat handlar om att barnens föräldrar ska kunna utöva sitt yrkesarbete, i ovanstående fall skulle meningen också kunna vara att ge föräldrarna möjlighet att utöva föräldrarollen till ett nytt syskon. Himmelstrand (2007) är av en annan uppfattning när han skriver om förskolans omsorgsarbete som en myt och att verksamheten inte alls främjar barns hälsa och utveckling bättre än om omsorg sker i hemmet. Ändå tycks några vårdnadshavare se förskolan som ett

tillförlitligt hjälpmedel till omsorg och uppfostran. En vårdnadshavare skriver att den genom att bli mamma inte blev en allvetande människa och tycker förskolan är en hjälp några timmar i veckan för att ge barnen sunda värderingar och egenskaper. Detta tycker vi bekräftar det Gars (2002) skriver om att föräldrar idag ser förskolan med och dess pedagoger inneha en legitimerad kompetens för uppgiften och föräldrar därför förlitar sig på institutionen

Social funktion

Vallberg Roth (2002) skriver om barnstugeverksamheten vars pedagogiska grundsyn och mål byggde på att få barnen att utvecklas socialt. I vår nuvarande läroplan står det skrivet att ”Förskolan ska vara en levande social och kulturell miljö som stimulerar barnen att ta initiativ och som utvecklar deras sociala och kommunikativa kompetens” (Lpfö 98 s.9). Samhörighet var en av de saker som pedagogerna uppfattade vara det viktigaste att ge de barn som är på förskolan deltid. En pedagog beskriver det med att ge en upplevelse ”hur det är att vara en tillsammans med flera”. En pedagog skrev i ett enkätsvar att det var viktigt att se deltidsbarnen eftersom de inte är på förskolan lika ofta, men att det är viktigt att visa på en verklighet som också består av fria aktiviteter där pedagogerna finns med som vägledare. Läroplanen för förskolan menar att barn varje dag i förskolan ska möta vuxna som engagerar sig i barnens samspel och ser barnens möjligheter både enskilt och i barngruppen. Förskolan kan alltså ha en social funktion och betydelse där barnen får möjlighet att bland annat anskaffa det Sommer (2005) kallar samvarokompetens och lära sig hantera sociala situationer vilket många vårdnadshavare kommenterade vara en viktig funktion för att exempelvis öva samarbete och konfliktlösning.

Vårdnadshavarna beskrev förskolan som ett bra ställe för att öva det sociala samspelet med andra barn vilket är något som Rubin (1981) understryker. Gemenskapen emellan barn ger en utdelning som inte relationen vuxen – barn kan ge menar Rubin. En vårdnadshavare beskriver dotterns språkliga utveckling som gynnats genom att hon vistats tillsammans med och härmar äldre barn. Denna utveckling sker i det som Vygotskij kallar för den närmaste utvecklingszonen, med hjälp av socialt samspel och stöd från andra barn kan barnet ändå göra eller uttrycka det som ligger bortom deras förmåga just nu (Ismen 2006). Williams, Sheridan & Pramling Samuelsson (2000) skriver att de är i vänskapsrelationerna barnen utvecklar sina förmågor och över färdigheter som kommunikation, att dela med sin och samarbete.

Pedagogisk funktion

Qvortrup (1994) belyser att barnen i förskolan får möta kompetent personal som ser vad som är viktigt för barns utveckling och att förskolan är en plats som kan underlätta barnens senare skolutveckling. Det som för oss som lärarstudenter med stort fokus på vårt uppdrag trodde pedagogerna skulle framhålla i frågan vad de önskade ge barnen var det pedagogiska uppdraget. Idag har förskolan tydliga mål att sträva mot som förutom social utveckling rör kunskapsrelaterade ämnen språk, matematik och naturvetenskap (Vallberg Roth 2002). Detta var däremot inte något som någon utav pedagogerna framhävde utan de pekade mer på omsorgsbiten. Vår tolkning är att antingen så såg pedagogerna det pedagogiska uppdraget

som självklart i hela verksamheten och därför inte kommenterade det eller så var tanken möjligtvis att, som Sommer (2005) skriver att tryggheten är viktig för att kunna utveckla andra kompetenser och att de därför var fokus på detta. Tillskillnad från pedagogerna påpekade däremot vårdnadshavarna mer förskolans pedagogiska uppgift med exempel som ”språklig medvetenhet och matematiskt tänkande.” Vårdnadshavarna beskriver förskolan som ett komplement till hemmet utan att vara en ersättning, ” Förskolan kan komplettera med detta så vi gör andra saker tillsammans härhemma.”.

8.1.2 Förläggning av vistelsetiden och timantal

På fyra av de sex undersökta förskolorna bedrevs Femtontimmarsverksamheten tre timmar om dagen, fem dagar i veckan. På de övriga två förskolor fick vårdnadshavarna själva välja om de ville ha sitt deltidsbarn på förskolan tre timmar om dagen, fem dagar i veckan eller fem timmar om dagen, tre dagar i veckan. I de fall vårdnadshavarna valde det sistnämnda var dagarna förlagda till måndag, tisdag och onsdag.

Majoriteten av pedagogerna var nöjda över hur vistelsetiden var förlagd i verksamheten. De pedagoger som inte var nöjda pekade på till en önskan av likformighet för att underlätta planering. Några önskade förlägga tiden på förmiddagarna då personalstyrkan var som störst och styrd verksamhet bedrevs medan andra menade på att det var viktigt för barnen att se en helhet och att heldagar därför skulle vara viktigast då barnen får möjlighet till all verksamhet som sker i förskolan och inte bara de styrda aktiviteterna. Pedagogerna menar att de strävar mot att tillfredsställa alla barnens behov men att det är en omöjlighet att ge Femtontimmarsbarnen lika mycket som ”heltidsbarnen” får. Och för att tillgodose Femtontimmarsbarnen väljer man att lägga de planerade pedagogiska aktiviteterna vid tidpunkten då de är på förskolan. Qvortrup (1994) skriver att förskolans rutiner, så som de planerade pedagogiska aktiviteterna, gör att spontaniteten i leken försvinner vilket också var den största kritiken mot den förmiddagsförlagda verksamheten från pedagogernas sida. Leken är en viktig del av förskolan. Förskolans läroplan (1998) anger att:

”förskolan skall sträva efter att varje barn utvecklar sin nyfikenhet och sin lust samt förmåga att leka och lära.” (s.9)

”förskolan skall erbjuda barnen en trygg miljö som samtidigt utmanar och lockar till lek och aktivitet.” (s.5)

”leken är viktig för barns utveckling och lärande. Ett medvetet bruk av leken för att främja varje barns utveckling och lärande skall prägla verksamheten i förskolan.” (s.6)

16 av 26 föräldrar var inte nöjda med 15 timmar i veckan med en önskan om fler för otillräckligt socialt samspel, avsaknad kontinuitet, att barnet plötsligt bryts upp ur barngruppen och att de sällan får tillgång till den fria leken eftersom att under förmiddagen sker ofta styrd aktivitet. En vårdnadshavare som önskar fler än 15 timmar kommenterar att den väljer att inte använda alla timmar på grund av stressen av allt springande. "Man hinner bara dit, hem och sedan ska man dit och hämta igen. Mitt barn hinner sällan landa

däremellan." Om de själva hade förlägga de femton timmarna över veckan skulle välja att sprida ut dagarna och timmarna mer. Varannan dag var ett exempel, och gärna i slutet av veckan då det ansågs vara lugnare på förskolan. Himmelstrand (2007) skriver att förskolan inte är idealistisk för barn under tre års ålder och en vårdnadshavare menade att det inte känns rätt att ha sitt barn på förskolan längre dagar då vårdnadshavande ändå är hemma. I denna fråga fanns även en diskussion hur en vårdnadshavare önskade ha ett äldre barn längre dagar medan de yngre kortare. Medan Himmelstrand (2007) drar alla över en kam och menar att förskolan inte är till för små barn så menar Sommer (2005) att forskningen visar att de som tidigt tillbringat till på institutioner har en bättre social kompetens. En vårdnadshavare tillägger att det är viktigt att se till barns olikheter och vårdnadshavarnas ansvar; ”Erbjud alla barn heltid på dagis och låt sen föräldrarna bestämma... En del barn trivs på dagis där de har hittat sina vänner och en del har sina vänner men trivs bättre hemma.”

Vad det gäller frågan om hur Femtontimmarsbarnen påverkas av att endast medverka i de planerade aktiviteterna, så menar Williams, Sheridan & Pramling Samuelsson (2000) att vänskapsrelationer till jämnåriga barn är viktig för barnens utveckling när det gäller självvärdering och rättvisetänkande. Om dessa Femtontimmars barn då missar den fria leken har dem då samma förutsättningar att skapa vänskapsband som de andra barnen? Vi anser att de missar många chanser till att skapa vänskapsrelationer. Även Sommer (1997) menar på att det är i ”barngruppen som individen, på ett naturligt sätt, får utveckla och träna sin sociala och kommunikativa kompetens.” Rubin (1981) visar på att vänskap mellan barn ger någonting som vänskapen mellan barn och vuxen inte kan ge, då det är i samspelet med jämnåriga man utvecklar en kunskap och hur man samspekar i olika sociala situationer.

På frågan till vårdnadshavarna om barnen missar något till skillnad från de barn med längre vistelsetid så svarade 16 av 26 nej och 10 Ja. Två av vårdnadshavarna som svarade ja på frågan kommenterade samtidigt att de får "något annat". Vår tolkning är att vårdnadshavarna inte värderar den fria leken lika mycket som pedagogerna. Detta tror vi kan bero på att de anser leken redan ske tillräckligt i hemmet och att behovet därför inte finns. Något som pedagogerna och vårdnadshavarna gemensamt kommenterade var en avsaknad av sammanhang. En pedagog skrev att en dag ofta har en röd tråd, "Något som påbörjas på morgonen hänger ofta med och bearbetas på eftermiddagen i en friare form.", och att en negativ aspekt med den förmiddagsförlagda femtontimmarsverksamheten därmed var tiden när barnen skulle gå hem, som är vid lunch, ofta upplevdes väldigt stressat och att pedagogerna inte hann prata med barnet och dess vårdnadshavare innan de skickades hem. Pedagogerna menar också att barnen bara får se den livliga och planerade verksamheten av förskolan om de går hem på förmiddagen eftersom det är då den styrda delen ofta infinner sig. ”Barnen missar den lugna läsvidan och den fria leken där dagen knyts ihop”.

8.1.3 Reglernas påverkan och konsekvenser

På samtliga sex förskolor var det både föräldrar och pedagoger som berörts av Femtontimmarsregeln. Att regeln påverkat pedagogernas arbete märks tydligt. På frågan om Femtontimmarregeln påverkat verksamheten var en stor majoritet av svaren ja. Dock fanns

det förklaringar som visar på att den påverkat verksamheten på olika sätt. Mest handlade det om att pedagogerna måste anpassa sig efter hur många Femtontimmars barn de har och därmed påverkas bland annat deras planering. För att tillfredsställa deltidsbarnen och vara en del av förskolans pedagogiska uppdrag så förläggs aktiviteterna under den tiden de är på förskolan, det vill säga ofta på förmiddagarna. Negativa konsekvenser var att den styrda tiden inte tillåter barnen att delta i all verksamhet, framför allt så nämndes den förlorade leken.

Många barn går idag väldigt långa dagar på förskolan och en pedagog menar att regeln därför också kan vara gynnsam då barnen får tid med föräldrarna och förskolan. Himmelstand (2007) skriver om de stora barngrupperna som ett problem i förskolan och Kihlbom, Lidholt och Niss (2009) ifrågasätter förskolläraernas förmåga att uppfylla sitt uppdrag utifrån dessa förutsättningar. Författarna menar att det finns ett dilemma med de stora barngrupperna att hålla kvalitet eftersom detta gör arbetet med läroplanen svårare. En pedagog påpekar att Femtontimmars regel kan underlätta deras arbete genom att de har mindre barn på eftermiddagen då pedagogerna kan få barnfri tid.

Även vissa föräldrar pratar om sociala konsekvenser av regeln där en förälder beskriver att hennes son har svårt att hitta lekkamrater hemma, hon menar att eftersom dem går hem så tidigt hittar han aldrig någon annan lekkamrat att bli hembjuden till. Andra nämner tiden som en konsekvens, vilket resulterar i att vårdnadshavare låter barnen stanna hemma istället för att gå till förskolan: ”Det blir mycket fram och tillbaka. Ibland väljer jag att låta mitt barn vara hemma hela dagarna när jag upplever det bara bli stressigt att gå till förskolan.”

En konsekvens som många vårdnadshavare reagerar på är den förlorande lunchsituationen då barnen bara går förmiddagar. När heltidsbarnen får på lunch så är det dags för deltidsbarnen att gå hem. Vårdnadshavare menar att deras barn har svårt att förstå varför de inte får följa med de andra barnen och äta tillsammans med dem, och att detta resulterar i ett stressmoment för både barn och vårdnadshavare.

8.2 Metoddiskussion

Nedan diskuteras studiens tillvägagångssätt

Alternativet till den enkätundersökning vi valde som metod hade varit att genomföra intervjuer med ett antal pedagoger och vårdnadshavare. Att valet föll på enkätundersökning beror på att vi ville ha en bredare undersökning och på grund av tidsramen för examensarbetet behöva begränsa oss till ett urval. Enkäten ses som en kvantitativ metod. Dock anser vi att det finns kvalitativa inslag i denna studie genom att många enkätfrågor var öppna och på så vis gav ett tolkande synsätt. En fördel med denna typ av enkät tror vi är att den frambringat ett stort antal synpunkter men samtidigt genom de öppna frågorna ger utrymme för värderingar. Fördel var också att vi fick in data på kort tid och att respondenterna respektive informanterna fick exakt samma frågor vilket vi tror förenklade bearbetningen av svaren för vår egen del. En nackdel med enkät som insamlingsmetod kan ha varit att pedagogerna och vårdnadshavarna inte fick möjlighet att diskutera enkätfrågorna och möjlighet att ställa följdfrågor som vid intervju för att utveckla svaren.

På fråga 3 till pedagogerna ställdes en följdfråga (Hur når man dit?) i huvudfrågan (Vad anser ni vara det viktigaste att ge femtontimmarsbarnen i er verksamhet?). På följdfrågan fanns ett stort bortfall då bara 5 av 20 besvarade den. Detta tror vi kan bero på vår uppläggnings, kanske hade vi fått fler svar om följdfrågan ställdes som en separat fråga. Vi tror också att bortfallet kan ha att göra med att frågan är väldigt öppen och kan upplevas kräva ett stort svar. Kanske kunde vi här ha gett pedagogerna alternativ som svar.

Sammanlagt skickades 52 enkäter ut. 30 stycken till vårdnadshavare och 22 till pedagogerna därav svarsfrekvensen bland vårdnadshavarna landade på 87 % (26 vårdnadshavare svarade) och 91 % bland pedagogerna (20 pedagoger svarade). Vi anser inte bortfallet vara särskilt stort men det bortfall som finns minskar självklart tillförlitligheten i vår undersökning. I bortfallet bland pedagogerna ser vi inget motiv i vilket vi därför tolkar vara slumpvist medan bortfallet bland vårdnadshavarna sågs ha ett mönster av vårdnadshavare som valde att ta hem enkäten istället för att svara på den på plats. Samtliga 6 personer som tog hem enkäten gav inte tillbaka något svar.

Om enkäterna hade kompletterats med intervju hade validiteten av undersökningen blivit högre. Vi anser också att materialet i vår undersökning är för avgränsat för att kunna dra generella slutsatser eller representera ett genomsnitt av svenska förskolor eftersom undersökningen enkäterna endast genomförts i ett område. I undersökningen till vårdnadshavarna hade det också varit intressant att se noggrannare på vem som har svarat på enkäten, om det är den föräldralediga vårdnadshavaren eller inte, kanske skulle de ha gett olika syn på Femtontimmarsreglerna eftersom den föräldralediga och hemmavarande vårdnadshavaren eventuellt ser situationen mer praktisk än den arbetande.

Vi anser att de grundläggande frågorna för vårt syfte med undersökningen har besvarats och att svaren har gett oss ett pedagog- respektive vårdnadshavarperspektiv på femtontimmarsregeln.

9. Slutsats

Vårt syfte var att undersöka villkoren för femtontimmarsbarnens förskolegång samt studera hur föräldrarna och förskolans personal förhåller sig till och anser om dessa bestämmelser.

Pedagogerna själva beskriver sitt uppdrag i relation till femtontimmarsbarnen genom att peka på ett omsorgsuppdrag. De finns till för att skapa trygghet för barnen samtidigt som de förlägger den ”undervisande” verksamheten när barnen är på plats vilket också tyder på att de anser sig ha ett pedagogiskt uppdrag. Pedagogerna ser saknaden av den fria leken för deltidsbarnen som bara tillbringar förskolan på förmiddagarna som en brist vilket vi tycker tyder på en medvetenhet om lekens betydelse för barnens utveckling. Pedagogerna har därmed även ett socialt uppdrag som de ibland inte tycker uppfyller på grund av den förlorade ”fria” tiden som konsekvens av reglerna.

Vårdnadshavarna ser förskolan som ett hjälpmedel för dess barn att utvecklas språkligt och socialt, här får de chans att samspela med andra barn och på så sätt utvecklas. Förskolan kan också vara en plats för avlastning och har därmed också en form av omsorgsuppdrag. Det

pedagogiska uppdraget lyftes av vårdnadshavarna tydligt fram. På förskolan får barnen chans att tillsammans med kvalificerad personal arbeta med rytmik, skapande verksamhet, matematik och språk, något som vårdnadshavarna menar barnen inte tilldelas på samma sätt i hemmet.

Positivt med regeln för verksamhetens del vara att pedagogerna får tider på dagen när det är färre barn och därmed får pedagogerna chanser till mer planering och barnfri tid. Negativt för verksamhetens del är att dagen kan kännas ostrukturerad och pedagogerna upplevde det ibland vara svårt att planera.

Positivt med reglerna för barnens utveckling kan vara att barnen får både och, de får ta del av förskolans verksamhet samtidigt som de får tid i hemmet. Negativt för barnens utveckling kan vara missad fri lek då vistelsetiden till stor del är förlagd på förmiddagen då styrd verksamhet ofta sker.

10. Didaktiskt ställningstagande

En av anledningarna till att vi ville göra denna undersökning var att vi visste att detta var något vi skulle möta ute i våra verksamheter. Vi har förstått att regeln påverkar pedagogernas sätt att lägga upp sitt arbete och enligt föräldrarna påverkar det även barnens sociala utveckling. Detta har helt ändrat vår syn på verksamheten som helhet och vi har förstått att det krävs mycket planering kring så att femtontimmarsbarnen får ut så mycket som möjligt av sina få timmar på förskolan. Utifrån vår enkätstudie har vi fått en inblick i vad regeln kommer betyda för oss och hur vi kan göra vårt arbete så det blir meningsfullt för alla barn i verksamheten.

Först och främst har vi förstått hur viktigt det är att ha en tanke bakom hur man väljer att lägga upp och planera verksamheten. Ur vår studie kunde vi se hur pedagoger hade tankar om deras upplägg och hur det påverkar alla barnen inte bara de som vistas där 15 timmar i veckan. Vad vi tar med oss av detta är vikten av att kunna vara flexibel och ha en ständig dialog i arbetslaget.

Något vi alltid fått lära oss är att arbeta utifrån är ett sociokulturellt perspektiv där barnen lär i samspelet och i interaktion med andra. Något som synliggjordes i vår studie var att många pedagoger och föräldrar kände en oro över att Femtontimmarsbarn inte har samma förutsättningar som heltidsbarnen när det gäller social utveckling. Vi ser med stort allvar på vårt sociala uppdrag och detta är något vi kommer ha i åtanke i allt vi gör i vårt arbete med verksamheten. Att se till Femtontimmarsbarns sociala behov uppfylls ser vi som en viktig uppgift då detta är något vi upptäckt missas på grund av regeln enligt föräldrar och pedagoger.

Av vår studie har även framkommit att regeln påverkar föräldrakontakten i vissa fall. Pedagogerna har beskrivit det som att föräldrar till Femtontimmarsbarn kommer för hämtning vid en tid då mycket annat händer på förskolan och föräldrakontakten hamnar då lite i skymundan.

11. Vidare forskning

Nedan ger vi förslag till vidare forskning kring Femtontimmarsverksamheten som vi anser kan vara intressant för ämnet.

Varför man har gjort dessa bestämmelser angående Femtontimmarsregeln, när man vill att "Förskolan ska sätta grunden för ett livslångt lärande." (Utbildningsdepartementet 1998 s.4) men samtidigt att dessa barn ska missa viktiga delar av förskolans tanke för att sätta grunden för livslångt lärande? Är det endast en ekonomisk fråga eller är det för barnens respektive föräldrarnas skull? I ett e-post meddelande till medborgarservice fick vi inget direkt svar om för vem regeln har uppstått utan en direkt hänvisning till vad som står i lagen. Qvortrup (1994) ger ett exempel där en kommun i Danmark ville skicka hem barn till arbetslösa föräldrar, och med detta menar Qvortrup (2004) att kommunen i detta fall visat vad man anser att skolan är till för, passa barn. Han menar vidare att alla tankar om att utveckla barnen är borta när man är beredd att låta vissa barn då gå hemma. Förslag på vidare forskning kan vara att gå djupare på reglernas uppkomst. Annat förslag är att engagera även de föräldrar som har heltidsbarn i studien. Hur anser de att deltidsbarnen påverkar deras barns verksamhet?

12. Referenser

- Claesson, Silwa (2007). *Spår av teorier i praktiken*. Studentlitteratur.
- Ejlertsson, G. (1996). *Enkäten i praktiken, en handbok i enkätmetodik* Studentlitteratur: Lund.
- Esaiasson, P et al (2007). *Metodpraktikan*, 3:e uppl., Stockholm: Norstedts Juridik.
- Gars, Christina (2002). *Delad vårdnad? Föräldraskap och förskolläraryuppgift i den offentliga barndomen*. Stockholm: HLS Förlag.
- Himmelstand, J. (2007). *Att följa sitt hjärta – i jantelagens Sverige*. The Happy Company Publishing.
- Imsen, G. (2006). *Elevens värld. Introduktion i pedagogisk psykologi*. Lund: Studentlitteratur
- Kilhbom, Magnus, Lidholt, Birgitta, Niss, Gunilla (2009). *Förskola för de allra yngsta. På gott och ont* Carlsson bokförlag, Falun.
- Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund, Studentlitteratur.
- Qvortrup, J. (1994). *Barn halva priset. Nordisk barndom i samhällsperspektiv*. Esbjerg: Sydjysk Universitetsforlag.
- Rubin, Z (1981). *Barns vänskap*. Stockholm; Wahlström & Widstrand.
- Sommer, Dion (2005). *Barndomspsykologi, utveckling i en förändrad värld*. Stockholm: Runa förlag.
- Stukat, S. (2005) *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken ett sociokulturellt perspektiv*. Smedjebacken: Fälth & Hässler.
- Trost; J. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Utbildningsdepartementet. (1998). *Lpfö 98. Läroplan för förskolan*. Stockholm: Fritzes.
- Vallberg Roth, A-C. (2002). *De yngre barnens läroplanshistoria*. Lund: Studentlitteratur.
- Williams, P., Sheridan, S. och Pramling Samuelsson, I. (2000). *Barns lärande – en forskningsöversikt*. Stockholm: Skolverket.
- Wiklund, Eva. & Jancke, Harriet. (1998). *Förskolans läroplan. Analys och tolkning av Lpfö98*. Stockholm: Förskolans förlag.

Elektroniska referenser

Göteborgsstad, Stadskansliet:

<http://www.goteborg.se/wps/wcm/connect/a99b178042186378a913ab6f1cf2ff43/Reglerkommunal.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=a99b178042186378a913ab6f1cf2ff43>

Skollagen (2010:800). Tillgänglig 2011-12-07

<http://www.skolverket.se/sb/d/777>

Bilaga A

Missiv - Enkät till pedagoger

Vi är två studenter som utbildar oss till förskolelärare vid Göteborgs Universitet. Syftet med denna enkät är att undersöka villkoren för Femtontimmarsbarnen samt studera hur ni pedagoger förhåller sig till och anser om dessa bestämmelser. Undersökningen genomförs och är en del av vårt examensarbete på lärarprogrammet vilket motsvarar 10 veckors heltidsstudier och ska vara klart i början av januari 2012. Enkäten skickas till 22 pedagoger fördelat på 6 förskolor. Vi skickar också ut enkäter till vårdnadshavare vars barn rör Femtontimmars reglerna för att få deras syn på verksamheten.

Ditt svar är viktigt

För att vår undersökning ska ge en så korrekt bild som möjligt av det vi undersöker har ditt svar en stor betydelse för oss. Din medverkan i enkätundersökningen är frivillig men ditt svar är mycket viktigt och bidrar till att resultatet av undersökningen blir tillförlitligt. Vi ber dig därför svara på frågorna och lämna enkäten till din närmaste chef. Enkäten är anonym. Vid eventuella frågor eller oklarheter får ni gärna kontakta oss.

Tack på förhand för din medverkan!

Sandra Ozols Emma Jansson

Bilaga B

Missiv - Enkät till vårdnadshavre

Vi är två studenter som utbildar oss till förskolelärare vid Göteborgs Universitet. Syftet med denna enkät är att undersöka villkoren för Femtontimmarsbarnen samt studera hur ni pedagoger förhåller sig till och anser om dessa bestämmelser. Undersökningen genomförs och är en del av vårt examensarbete på lärarprogrammet vilket motsvarar 10 veckors heltidsstudier och ska vara klart i början av januari 2012. Enkäten skickas till 30 vårdnadshavre fördelat på 6 förskolor. Vi skickar också ut enkäter till pedagoger för att få en bild av deras syn på verksamheten.

Ditt svar är viktigt

För att vår undersökning ska ge en så korrekt bild som möjligt av det vi undersöker har ditt svar en stor betydelse för oss. Din medverkan i enkätundersökningen är frivillig men ditt svar är mycket viktigt och bidrar till att resultatet av undersökningen blir tillförlitligt. Vi ber dig därför svara på frågorna och lämna enkäten till en pedagog på förskolan. Enkäten är anonym. Vid eventuella frågor eller oklarheter får ni gärna kontakta oss.

Tack på förhand för din medverkan!

Sandra Ozols Emma Jansson

